

господарських та агротехнічних заходів з метою створення сприятливих умов для росту та розвитку культурних рослин, реалізації природних механізмів саморегулювання агроценозу. Ефективний захист посівів фенхелю можливий лише при систематичному застосуванні комплексу профілактичних заходів: дотримання сівозміни, повернення посіву на попереднє місце не раніше, ніж через 4–5 років; просторова ізоляція посівів фенхелю та інших зонтичних культур не менше 3–4 км; посіви фенхелю та інших зонтичних небажано розміщувати біля лісів та лісосмуг; систематичне знищення бур'янів, особливо зонтичних та хрестоцвітних, на посівах і поблизу них; проведення оранки на глибину не менше 20–22 см; своєчасне внесення збалансованих норм добрив; виконання сівби в оптимальні, стислі строки, використання здорового посівного матеріалу; своєчасне, без втрат збирання врожаю у стислі строки; старанне очищення насіння; ретельне знищення післязбиральних решток.

УРОЖАЙНІСТЬ РІПАКУ ОЗИМОГО ЗА РІЗНИХ СИСТЕМ ОБРОБІТКУ ГРУНТУ І РАННЬОВЕСНЯНОГО ПІДЖИВЛЕННЯ НА ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЛЯХ

Малярчук А.С.

Інститут зрошуваного землеробства НААН (м. Херсон)

Ріпак озимий є провідною технічною культурою у світовому землеробстві. Серед олійних культур за валовим виробництвом у світі він займає 3-тє місце.

У господарствах півдня України врожайність ріпаку озимого є не завжди високою і має значні коливання за роками. Однією з причин цього є недостатнє забезпечення атмосферними опадами та метеорологічні особливості зимового періоду. З метою створення сприятливих умов для отримання сходів та початкового розвитку рослин в осінній період, сільгосптоваровиробники вирощують ріпак озимий у сівозмінах на зрошенні, що дозволяє отримувати значно вищі врожаї, ніж на неполивних землях. Разом з тим питання способів і глибини основного обробітку ґрунту та доз внесення азотних добрив, особливо восени та у ранньовесняне підживлення, вивчені недостатньо. Тому експериментальне дослідження елементів технології є актуальним і дозволить підвищити врожайність ріпаку озимого, зменшити витрати на його вирощування та збільшити прибутковність і рентабельність виробництва.

Останнім часом, враховуючи економічне становище господарств, все більше господарств мінімізують обробіток ґрунту, що дозволяє їм зменшувати енергетичні витрати на механічний обробіток. Але не завжди при цьому враховуються біологічні особливості вирощуваної культури, її вимоги до обробітку ґрунту та попередника.

Метою дослідження було встановлення найбільш ефективних способів основного обробітку ґрунту при вирощуванні ріпаку озимого в короткоротаційній сівозміні на зрошенні півдня України та їх вплив на

продуктивність.

Дослідження виконувались у стаціонарному досліді відділу зрошуваного землеробства Інституту зрошуваного землеробства НААН у ланці плодозмінної сівозміни з таким чергуванням культур: пшениця озима – ріпак озимий – ячмінь озимий – кукурудза МВС. Ефективність дії основного обробітку ґрунту на продуктивність ріпаку озимого вивчали в польовому досліді відділу зрошуваного землеробства на Центральній експериментальній базі ІЗЗ НААН, який проводився протягом 2014–2016 рр. за схемою:

1. Оранка на глибину 25–27 см у системі тривалого застосування різноглибинного полицевого обробітку ґрунту;

2. Чизельний обробіток на глибину 25–27 см у системі тривалого застосування різноглибинного безполицевого обробітку ґрунту;

3. Дисковий обробіток на глибину 12–14 см у системі мілкого одноглибинного безполицевого обробітку ґрунту;

4. Чизельний обробіток на глибину 14–16 см у системі диференційованого (1) обробітку ґрунту з одним щілюванням за ротацію;

5. Чизельний обробіток на глибину 14–16 см у системі диференційованого (2) обробітку ґрунту в сівозміні

Ефективність дії доз азотних добрив на продуктивність ріпаку озимого вивчали за схемою: без удобрення; N_{70} ; N_{100} ; N_{130} .

У досліді висівали районований сорт ріпаку озимого Дембо.

Результати експериментальних досліджень дали можливість виявити вплив способів і глибини основного обробітку ґрунту та доз азотних добрив, внесених у ранньовесняне підживлення на урожайність ріпаку озимого

Встановлено, що у середньому за три роки досліджень найвищу урожайність ріпаку озимого (2,65 т/га) забезпечувало внесення азотних добрив у підживлення дозою N_{100} на фоні оранки з глибиною розпушування 25–27 см. Близьким до цього варіанту був чизельний обробіток на 14–16 см у системі диференційованого-1 обробітку ґрунту з внесенням азотних добрив дозою N_{100} у ранньовесняне підживлення, де урожайність становила 2,59 т/га, при $НІР_{0,05} = 0,09$ т/га У варіанті без внесення азотних добрив урожайність була нижчою відповідно до варіантів основного обробітку ґрунту на 29,1–47,5% порівняно з дозою N_{100} .

Висновок. У ланці польової сівозміни на темно-каштановому ґрунті південного регіону при зрошенні найбільш сприятливі умови для росту, розвитку і формування врожаю ріпаку озимого створюються за різноглибинних систем полицевого і диференційованого обробітку з оранкою на 25–27 см або чизельним розпушуванням на 14–16 на фоні одного глибокого щілювання за ротацію сівозміни та внесення азотних добрив у ранньовесняне підживлення дозою N_{100} на фоні $N_{30}P_{60}$ під основний обробіток ґрунту.